

Příspěvek z Velkopavlovického zpravodaje 4/2020

Díky Horňaskému je naše město známé jako bašta meruněk

Mlsně se zakousnout se do šťavnaté meruňky, užít si slast sladké osvěžující chuti na jazyku, olíznout si prsty potřísněné lepkavou lahodnou šťávou, ležérně zahodit pecku a ještě před spolknutím posledního sousta dychtivě sahat po dalším kousku...

Letos nám tento luxus dopřán nebyl. Prostě a jasně – meruňky se neurodily, bylo jich tak málo až si mnozí z nás uvědomili, jakou dobrotu tu ve Velkých Pavlovicích máme a většina z nás, ruku na srdce, ji bere jako takové normální až podřadné ovoce. Dokud se ho však nezačne nedostávat...

Když se řekne meruňka, přinejmenším velkopavlovičtí si vybaví jméno Alois Václav Horňaský. Nic? Netušíte kdo byl? Tak to tedy nastává nejlepší příležitost si tohoto významného občana našeho města připomenout. A to navzdory tomu, že k jeho osobě letos nevztahuje žádné kulaté či půlkulaté výroční. Nikdy není nevhodný okamžik pro řádnou edukaci!

Díky Aloisi Václavu Horňaskému naše město proslulo co by kolébka meruněk a meruňkářství a začalo se o nás mluvit jako o nejvýznamnější meruňkářské obci na území tehdejšího Československa. Pan Horňaský se zasloužil také o to, že se z Velkých Pavlovic stala největší meruňková oblast. Letos si připomínáme 149 let od jeho narození a 82 let od jeho úmrtí.

Co o Aloisi Václavu Horňaském víme?

Narodil se 23. března 1871 v Železné u Tišnova. Do Velkých Pavlovic přišel na sklonku 19. století v roce 1893 jako dvaadvacetiletý absolvent učitelského ústavu v Brně. Nastoupil na učitelské místo v obecní škole.

V této době se v evropských vinicích začala šířit katastrofa v podobě révokazu, který postupně zachvátil téměř všechny vinařské oblasti včetně moravských. Spolu s révokazem se začaly objevovat i houbové choroby. Skončilo období, kdy při pěstování pravokořených vinic stačily vědomosti a zkušenosti děděné z otce na syna.

Proto svoje úsilí zaměřil na pozvednutí vědomostí nejen svých žáků, ale i dospělých občanů. Sám si studiem odborné literatury rozšiřuje vědomosti a postupně se zařazuje mezi uznávané odborníky. Byl důsledný, houževnatý, měl chuť do práce, dovedl jednat s lidmi a lidem věřil. Pro tyto vlastnosti byl u svých žáků, spolupracovníků i veřejnosti oblíben. Mezi hospodáři a vinaři se těžko prosazovaly nové myšlenky, návody a názory, i když byly užitečné a prospěšné.

Horňaský měl přehled o akutním nebezpečí révokazu a houbových chorob. Razil cestu boje s révokazem náhradou pravokořených vinic štěpováním kvalitních odrůd na americké podnožové révě. Negativně se stavěl proti šíření přímoplodných hybridů. Propagoval výsadbu podnožových matečních vinic. Zavedl selekci ve vysazovaných vinicích. Již v roce 1906 doporučil kvalitnější přípravu půdy rigolačním pluhem a zavedl výsadby nových vinic ve sponech nejméně 1,25 m, aby se daly obdělávat koňmi.

Horňaský zastával řadu funkcí. Krátce po příchodu do Velkých Pavlovic se stává jednatelem Okresního hospodářského spolku pro české obce soudního okresu Hustopeče ve Velkých Pavlovicích. V roce 1900 zakoupil pozemek o výměře 0,60 ha v trati Staré Hory pro Zemskou révovou školku, která byla v roce 1901 zřízena ve Velkých Pavlovicích. Horňaský se stal jejím prvním správcem.

Těžce nesl úpadek moravského vinařství vinou révokazové kalamity. Patřil k těm, kteří si vytkli za cíl vzkřísit naše vinařství. Byl přítomen na vinařské schůzi v červnu roku

1900, kde byly položeny základy Zemského vinařského spolku pro markrabství moravské, jehož stanovy byly schváleny až v roce 1902 v Bzenci. V roce 1905 byl Horňanský zvolen jednatelem. Tuto funkci vykonával nepřetržitě až do roku 1927.

První číslo časopisu Vinařského obzoru vyšlo 24. ledna 1907, vydavatelem byl Zemský vinařský spolek. Administraci řídil Horňanský. Tisk se prováděl v Hodoníně v tiskárně R. Fencla.

V roce 1910 převzal redakci na dlouhou dobu A.V. Horňanský. Celých 20 let bylo pod názvem Vinařský obzor uvedeno: Redakci, administraci, expedici vede A.V. Horňanský Velké Pavlovice. V práci s vydáváním časopisu mu často vypomáhali i členové rodiny. Kvalita Vinařského obzoru se postupně zvyšovala. Zvyšoval se i počet jeho odběratelů a příspěvků od vinařů a odborníků. Jako jednatel Zemského vinařského spolku zorganizoval v srpnu roku 1920 v Břeclavi konání I. sjezdu československých vinařů. Časopis Vinařský obzor se stal orgánem Ústředního svazu československých vinařů a všech vinařských spolků v ČSR. Na základě rozhodnutí Ústředního svazu československých vinařů byla redakce přemístěna v roce 1930 do Brna.

A. Horňanský se věnoval i propagaci pěstování meruněk. Jeho zásluhou ministerstvo zemědělství zřídilo v roce 1923 ve Velkých Pavlovicích Státní ovocnou školku. V ní se soustředily v roce 1925 nejlepší typy Velkopavlovické meruňky. Část materiálu převzala v 60. letech VŠZ, zahradnická katedra, ústav ovocnářství v Lednici, který se věnoval klonové selekci odrůdy Velkopavlovická.

A. Horňanský byl mimořádnou osobností nejen školství, ale i hospodářského, kulturního a společenského života v obci. Obecní zastupitelstvo v roce 1927 rozhodlo na návrh Horňanského, aby dosavadní obecná škola byla přeměněna na měšťanskou a byla vybudována nová obecní škola. Ta byla slavnostně otevřena dne 24. srpna 1930.

V roce 1913 byl jedním ze zakládajících členů tělovýchovné organizace Sokol a zvolen starostou Sokola.

Ani po předání redakce Vinařského obzoru v roce 1930 nesložil ruce do klína. Věnoval se školské výuce, ošetřoval svou vinici, angažoval se v místní vinařské besídce při výstavách vín jako místopředseda výstavního výboru. V roce 1937 se stal zakládajícím členem Vinařsko-ovocnického družstva, které si pronajalo sklep v prostorách velkostatku.

Když se dožil 60 let, zhodnotil jeho práci Jaroslav Míša, vedoucí Státní révové školky ve Velkých Pavlovicích v článku otištěném ve Vinařském obzoru. Z něho cituji některé části: *„Do Velkých Pavlovic přišel asi před 35 lety po ukončení studia. Zalíbilo se mu zde tak, že by zde chtěl žít i po odchodu na odpočinek. Pan Horňanský se zasloužil o zdejší kraj tím, že nejenom ve škole, ale i mimo školu, při každé příležitosti stále a stále zdejší rolníky nabádal ke zvelebení vinic a k vysazování meruňkových stromů. Pomáhal tím založit pavlovským občanům dobrou existenci a sobě vystavěl trvalý a nehynoucí pomník. Občané pavlovští jsou mu za dobré rady vděční a jsou rádi, že chce mezi nimi žít i jako výměnkář a přeji mu, aby těch klidných let na odpočinku užil tolik, kolik si sám přeje.“*

Horňanský učil ve škole do roku 1934 do svých 63 let. Celých 42 let se věnoval výchově mladé generace. Zemřel po čtyřech letech odpočinku dne 3. července 1938. Rakev byla vystavena v sokolovně v záplavě věnců a květin. Čestnou stráž stáli v krojích sokolové. Pavlovičtí občané mu vypravili pohřeb, jakého ještě ve Velkých Pavlovicích nebylo.

Po smutečním obřadu v Krematoriu města Brna byla urna uložena do rodinného hrobu na Ústředním hřbitově v Brně.

Na pocty si Horňanský nepotrpěl

V dějinách moravského vinařství a ovocnářství je Aloisi Horňanskému vyhrazena kapitola významná a zasloužená. Ani současná generace vinařů a ovocnářů nemůže necenit rozsáhlou práci a přínos v rozvoji vinařství a ovocnářství na Moravě.

Město Velké Pavlovice si váží jeho přínosu v rozvoji velkopavlovického školství, pěstování vinné révy a uznání Velkopavlovické meruňky. Snaží se ocenit snahy Horňanského

v rozvoji nejen Velkých Pavlovic, ale celé vinorodé Moravy. Za svého života si na pocty nepotrpěl. Svou práci konal proto, že měl lidi a práci rád.

Ocenění zásluh A. V. Horňanského ve Velkých Pavlovicích:

1. Šlechtitelská stanice vinařská – pamětní deska

Při příležitosti III. mezinárodní přehlídky vín Mikulov 88 a 50. výročí úmrtí Horňanského byla na budově Osevy, šlechtitelské stanice vinařské ve Velkých Pavlovicích dne 6. července 1988 odhalena pamětní deska. Zásluhy na odhalení desky má sdružení moravských vinařů – Moravín, především jeho předseda pan Ing. Vojtěch Pazderka. Z jeho iniciativy byla navržena R. Pavoučkem a V. Kovaníčem grafická podoba desky. Zhotovení desky bylo svěřeno slévačské dílně pana Ondráčka z Ořechova u Brna. Rychlost celé akce a nutnost zhotovení desky k 50. výročí úmrtí Horňanského způsobily chybu v uvedení působení Horňanského jako redaktora časopisu Vinařský obzor. Správně mělo být uvedeno 1910-1930.

Slavnostní odhalení pamětní desky se konalo v podvečer za účasti zahraničních hostů z degustačních komisí, vinařů, pracovníků šlechtitelské stanice vinařské a občanů Velkých Pavlovic. Slavnostní okamžiky umocnilo i vystoupení místního pěveckého sboru. Hlavní projevy přednesl předseda Moravínu pan Ing. Vojtěch Pazderka a prof. Miloslav Vávra, bývalý redaktor časopisu Vinařství a Vinohrad. Vlastní odhalení pamětní desky provedl prof. Vávra.

Při 10. výročí odhalení pamětní desky se konal dne 26. června 1998 vzpomínkový večer věnovaný památce vinařského buditele A. Horňanského. Po hlavním projevu pana Ing. Pazderky o činnosti a přínosu Horňanského pro moravské vinařství a ovocnářství následovalo položení věnce k pamětní desce. Vzpomínkového večera se zúčastnila i vnučka Horňanského paní Dr. Milena Horňanská z Brna.

2. Radnice - pamětní deska tvůrcům Velkopavlovické meruňky

Na Velkopavlovickou radnici nebyla deska umístěna 28. října 1998, ale až v roce 2000, z důvodu rekonstrukce budovy radnice. Její zhotovení zajistil předseda Moravínu a redaktor obnoveného časopisu Vinařský obzor pan Ing. Vojtěch Pazderka. Grafické zhotovení a odlití desky je pravděpodobně od stejných autorů jako deska na Šlechtitelské stanici vinařské.

Tvůrci Velkopavlovické meruňky:

A. V. HORŇANSKÝ - propagátor Velkopavlovické meruňky

Usiloval o uvedení a uznání odrůdy v pomologii Moravské ovoce od autora Františka Suchého, ovocnářského inspektora. Ten však s uznáním a uvedením popisu váhal a vyčkával. Trval názor, že je totožná s odrůdou Brédská, od které se liší vzrůstem, listem i chutí ovoce.

JOSEF MATOUŠEK - zahradník a množitel Velkopavlovické meruňky

Pocházel ze Bzence. Byl zahradníkem zemské ovocné školky v Podivíně, která byla založena v roce 1904. Žáci tamní zemědělské školy z Pavlovic a Němčiček mu přinášeli rouby od pěstitelů meruněk ze stromů starých až 80 let (ze zahrady Dominika Melichara č. 477 a Josefa Bendy č. 113). Na odrůdu Velkopavická upozornil odbornou veřejnost Matoušek, který odrůdu rozmnožoval.

FRANTIŠEK SUCHÝ - poprvé odrůdu popsal, uznal a pojmenoval

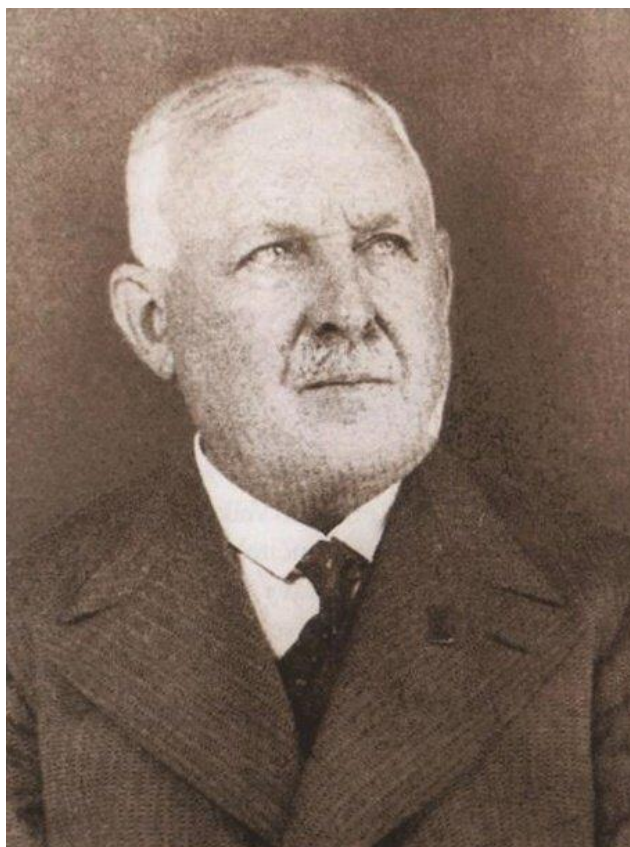
Suchý byl ovocnářský inspektor. Autor pomologie Moravské ovoce. Vydání z roku 1905 odrůdu neuvádí. První zveřejnění odrůdy a její popis pod názvem Velkopavlovická je od Františka Suchého ml. v roce 1931 v novém vydání pomologie Moravské ovoce. Podle jiných

zdrojů byla odrůda poprvé popsána a připravena k uvedení v pomologii v roce 1927. Protože rok úmrtí Františka Suchého je v roce 1910, naskýtá se otázka, zda nedošlo k záměně a správně měl být uveden František Suchý ml.

3. Ulice Horňanského

Jedna z ulic v nové bytové zástavbě v lokalitě Padělky ve Velkých Pavlovicích byla na základě rozhodnutí zastupitelstva města dne 30. září 2004 pojmenována po vinařském buditeli, redaktoru Vinařského obzoru, tvůrci Velkopavlovické meruňky a řídícím učiteli A. V. Horňanském názvem Horňanského.

Ing. František Kostrhun, Dagmar Švástová, Karolína Bártová

Alois Václav Horňanský – významná osobnost našeho města spojená především s meruňkami.

Meruňka – ovocný poklad našeho města.